

Conclusies en aanbevelingen onderzoek naar de Schuldhulpverlening

Conclusies

De Rekenkamercommissie van de gemeente Het Hogeland trekt uit het onderzoek naar de schuldhulpverlening dat zij door het onderzoeksbureau Breuer & Intravel heeft laten uitvoeren de onderstaande conclusies.

1

Het onderzoek laat zien dat de schuldenproblematiek in Het Hogeland weliswaar aanzienlijk is, maar beneden het landelijk gemiddelde ligt. Het aandeel huishoudens met mogelijk problematische schulden ligt beneden het landelijke gemiddelde. De meest recent beschikbare gegevens laten nog niet de invloed van de huidige inflatie en energieprijzen zien. De groep huishoudens die daardoor mogelijk in de problemen komt, zal naar grote waarschijnlijkheid groter zijn dan deze gegevens laten zien. Het onderzoek laat ook zien dat de problematiek niet overal in de gemeente in dezelfde mate aanwezig is. De problematiek is sterker aanwezig in het noordelijk deel van de gemeente en in het gebied van de voormalige gemeente Eemsmond.

2

Het onderzoek laat zien dat een deel van de doelgroep soms tijdelijk, soms langduriger niet in staat is om zelfstandig en zelfredzaam hun geldzaken te regelen. Het onderzoek laat zien dat ingrijpende gebeurtenissen in het leven kunnen leiden tot ernstige financiële problemen. Een tijdige en tijdelijke steun in de rug kan zwaardere problemen voorkomen. Daarnaast is er een groep die langdurig en bij herhaling niet in staat blijkt grip te krijgen op hun geldzaken. Opvallend voor de problematiek in Het Hogeland is dat veel mensen relatief laat de stap naar de schuldhulpverlening maken.

3

Het onderzoek laat zien dat de gemeente Het Hogeland een actueel beleidskader ten aanzien van de schuldhulpverlening hanteert. De raad heeft het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2021-2024 en de kadernota Schuldhulpverlening Het Hogeland 2020 vastgesteld. Het onderzoek heeft geen raadsbreed beeld opgeleverd over wat partijen denken nodig te hebben om hun kaderstellende en controlerende rol afdoende inhoud te geven. De Rekenkamercommissie trekt de conclusie dat de raad onvoldoende in positie is op het onderwerp schuldhulpverlening. Ze ontvangt (kaderstellende) stukken van het college, maar heeft kennelijk moeite een oordeel te vellen over de gewenste informatie. Dit past in het beeld dat in de eerdere onderzoeken van de Rekenkamercommissie naar voren is gekomen: raad, college en ambtelijke organisatie zijn zoekende naar een goede invulling van de informatieplicht.

4

Het onderzoek laat zien dat er knelpunten bestaan in de beschikbaarheid van sturingsinformatie. Een goed inzicht in de omvang van de totale doelgroep en het huidige bereik onder de doelgroep ontbreekt. De rapportages van de schuldhulpverleningsinstanties zijn summier. Het onderzoek laat zien dat in uitvoeringspraktijk de doelgroepen die in het beleidsplan zijn onderscheiden niet goed zijn terug te vinden. De benoemde doelgroepen maken niet in sterkere mate gebruik van de schuldhulpverlening van de VKB. De beschikbare informatie van het GKB geeft te weinig inzicht om het bereik onder deze doelgroepen vast te stellen.

5

Het onderzoek laat zien dat de gemeente met het vaststellen van het uitvoeringsplan vroegsignalering de eerste stappen heeft gezet in de inrichting van de vroegsignalering. De start van de uitvoering is vertraagd. Het onderzoek heeft nog geen inzicht kunnen geven in de opbrengsten hiervan.

Het onderzoek stelt wel vast dat de inzet van vroegsignalering mogelijk tot een forse toename van het beroep op de dienstverlening van VKB en GKB kan leiden. Daarmee bestaat ook het risico op een aanzienlijke stijging van de kosten op de kortere termijn. Hier staat tegenover dat de

toekomstige baten van het terugdringen van problematische schulden mogelijk ook aanzienlijk zijn. Het is echter onzeker of en in welke mate deze te verwachten baten de kosten overstijgen.

6

Het onderzoek laat zien dat het gemeentelijk schuldhulpverleningsbeleid bijna de helft van de groep burgers met problematische schulden bereikt. Het gemeentelijk beleid heeft de omvang van de problematiek weten te stabiliseren, maar slaagt er nog niet in de totale problematiek terug te dringen.

7

Het onderzoek laat zien dat de schuldhulpverlening van de kredietbanken effectief is voor de groep burgers die bereikt wordt. Er is een relatief hoog slagingspercentage, een beperkte terugval en cliënten zijn over het algemeen tevreden. Zorgelijk is dat de toegankelijkheid van de schuldhulpverlening onder druk staat. Het aantal inwoners dat een beroep doet op de kredietbanken daalt, terwijl het beroep op particuliere bewindvoering stijgt.

De toegang en daarmee het bereik van de gemeentelijke schuldhulpverlening valt mogelijk te verbeteren valt wanneer meer rekening gehouden wordt met de beperkingen van de doelgroep. Factoren als onwetendheid, onbekendheid, laaggeletterdheid en schaamte of trots spelen hierin een rol. Er zijn veel factoren die een beroep op de gemeentelijke schuldhulpverlening in de weg staan. Deels grijpt de gemeentelijke dienstverlening in op deze factoren, deels ook niet.

Aanbevelingen

Op basis van de conclusies komt de Rekenkamercommissie tot de onderstaande aanbevelingen.

1 Uitvoering

Aan de het college: neem de uitvoering van de beleidskaders ten aanzien van de schuldhulpverlening en vroegsignalering voortvarend ter hand. Overweeg daarbij het volgende:

Verbeter het bereik

Verbeter het bereik van de schuldhulpverlening. Overweeg een vraaggerichte en laagdrempelige aanpak als leidraad voor uitvoering van regelingen op het gebied van schulden. Een specifiek aandachtspunt hierbij is de manier waarop regelingen onder de aandacht worden gebracht met het oog op laaggeletterdheid en het ontbreken van digitale vaardigheden. Maak optimaal gebruik van de ervaring, informatie en inzet van ketenpartners. Verbeter de (digitale) informatie over de mogelijkheden om regelingen en ondersteuning aan te vragen.

Verbeter sturingsinformatie

Verbeter de eenduidigheid en beschikbaarheid van sturingsinformatie van de beide kredietbanken. Formuleer daarbij duidelijk en eenduidig welke instrumenten voor welke doelgroepen worden aangewend en op welke momenten wordt gekeken of instrumenten werken en doelen zijn behaald en hoe kosten en baten zich tot elkaar verhouden. Informeer de raad actief op deze punten.

Zorg voor buffers

Een mogelijk toenemend beroep op de gemeentelijke schuldhulpverlening heeft gevolgen voor het beslag op financiële middelen en de inzet van personeel. Daarom is het raadzaam om ten aanzien van de gemeentelijke schuldhulpverlening te zorgen voor budgettaire buffers om de kostenstijging op te vangen.

2 Positie raad

Aan de raad: formuleer als raad expliciet op welke wijze de raad geïnformeerd wenst te worden ten aanzien van de voortgang en resultaten van het schuldhulpbeleid.

Voer een actief debat en maak de informatiebehoefte expliciet en overweeg het instellen van een werkgroep

Voer als raad een actief debat over de gewenste informatie ten aanzien van de schuldhulpverlening. Zorg dat je als raad hierin minimaal jaarlijks en naar wens vaker geïnformeerd wordt op de voortgang ten aanzien van het schuldhulpverlening en de resultaten op vooraf benoemde indicatoren. Overweeg als raad een werkgroep in te stellen die breder kijkt naar de informatiebehoefte van de raad in het sociaal domein. Deze werkgroep zou gebruik kunnen maken van de expertise die in de ambtelijke organisatie aanwezig is. De vraag welke informatie de raad nodig heeft om op basis van vooraf vastgestelde doelen haar kaderstellende en controlerende rol goed in te vullen zou de basis kunnen zijn voor de opdracht aan deze werkgroep.

Verzoek actieve informatievoorziening en zorg voor financiële kaders

Verzoek het college om de raad actief te informeren over de ontwikkeling van de vraag naar de schuldhulpverlening en het bereik van de schuldhulp en de ontwikkeling van de diverse doelgroepen. Betrek hierin ook een verkenning van de budgettaire gevolgen van deze ontwikkelingen voor de kosten van de gemeentelijke schuldhulpverlening en het beslag dat particuliere bewindvoering op de middelen uit de bijzondere bijstand legt. Stel als raad de kaders vast voor de benodigde buffers om de mogelijke kostenstijging op te vangen.